

О.М.Білоус
Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка
канд. філол. наук, професор

Методичні штрихи щодо підготовки перекладачів та фахівців з прикладної лінгвістики

Мова людини – це виразний показник її культури й освіченості. Тільки через мову можливе становлення й удосконалення мислення та уяви людини, а вивчення іноземних мов збільшує творчий потенціал особистості. Тому Рада Європи впродовж тривалого часу заохочує й підтримує вивчення іноземних мов та впроваджує креативні методи й засоби навчання (*об'єкт*) мови, основу яких складають гуманізація навчання та інформаційні технології.

Гуманізація навчання як стратегічний напрямок розвитку сучасного європейського педагогічного процесу – закономірне та історично зумовлене явище. Наразі відчутна нагальна потреба в освічених творчих та активних фахівцях, здатних до самовдосконалення, взаєморозуміння та взаємодії з носіями різних мов і культур. Процес вивчення мови включає в себе пізнавальний, або загальноосвітній аспект, який передбачає збагачення духовного досвіду особистості, набуття та розширення знань про культуру країни, мова якої вивчається.

На сучасному етапі розвитку суспільства комп'ютерне навчання (*предмет*) іноземних мов (КНІМ) стає все більш популярним. Такий підхід побудований на принципі зворотного зв'язку, що дає можливість постійно контролювати, коригувати й оцінювати діяльність студентів, а також враховувати їхні індивідуальні психолого-фізіологічні особливості та рівень підготовки. За допомогою комп'ютера проводиться найбільш повний і об'єктивний контроль навичок та вмій, що допомагає зробити процес вивчення та контролю знань цікавим, а це впливає на мотивацію вивчення мови.

Таким чином, інформаційні технології докорінно змінили процес навчання і роль викладача у навчальному процесі. Нині викладач повинен знати й застосовувати новітні технології у навчанні іноземних мов, а це зробить процес вивчення мови цікавим, інтенсивним та ефективним (*мета*).

Останнім часом для навчання іноземної мови застосовуються мультимедійні програми, що сприяють формуванню лексичних умінь та навичок студентів, а також їхніх соціокультурних компетенцій.

Для забезпечення ефективного навчання студентів відділень «Перекладу» та «Прикладної лінгвістики» факультету іноземних мов Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка запроваджено роботу з такими програмами: Einblicke, Talk to Me, Tell Me More, TriPlay Deutsch, Kontakt Deutsch тощо. Це, на наш погляд, дозволяє в режимі самопідготовки вдосконалювати знання з мови, навички говоріння, читання, письма, аудіювання та здатності працювати над вивченням граматики іноземної мови. Автентичний матеріал та різні види завдань дають змогу студентам розширювати не тільки знання мови, але й фонові знання. Використання мультимедійних програм поєднує навчання із задоволенням, а застосування фонограм з автентичними текстами дозволяє вивчити „живу“ лексику країни, мова якої вивчається.

Мовний матеріал презентується носіями мови, що виключає фонетичні помилки та акценти, а вправи, які пропонуються в мультимедійних навчальних програмах, є необхідним видом роботи у процесі вивчення іноземної мови.

Усі мультимедійні навчальні програми базуються не на пасивному сприйнятті інформації, а на активній роботі студента. Така модель навчання сприяє формуванню у свідомості майбутнього філолога мовного коду. Тож, виокремимо принципи, на яких базується комп'ютерне навчання іноземним мовам:

- проблемності (застосування проблемних завдань як засобів навчання);
- свідомості (виконання вправ вимагає знань навчального матеріалу);

- наочності (використання графіки, мультиплікації, відеозображення та мультимедіа);
- функціональності (комп'ютер виконує особливі дидактичні функції, які визначаються цілями, завданнями й умовами навчання та рівнем мовної і мовленнєвої компетенції студента);
- комунікативності (людино-машинний діалог, який імітує людське спілкування);
- автентичності (опора на автентичну лексику, що дає уявлення про мову);
- лінгвістичної адекватності (комп'ютер аналізує мовні повідомлення студента);
- реактивності (оперативний, чіткий та об'єктивний зворотний зв'язок);
- адаптованості (гнучкість КНІМ з урахуванням індивідуальних особливостей студента);
- ефективності (вища результативність та доцільність навчання);
- мінімізації негативних впливів (зведення до мінімуму негативного ефекту від роботи з комп'ютером);
- доступності (застосовується навчальний матеріал різної складності та інтерактивний режим роботи);
- позитивного емоційного фону, який формує стійку мотивацію до навчання;
- індивідуалізації, що реалізується у двох площинах – лінгвістичній та психофізіологічній.

У процесі навчання іноземної мови з використанням інтерактивних програм комп'ютер виступає засобом зв'язку з носіями мови та універсальним мовним середовищем, джерелом навчальної інформації, банком довготривалого збереження інформації та інструментом контролю.

Контроль відіграє важливу роль у процесі засвоєння мови: це й об'єктивне визначення рівня та якості результатів навчання, а також управління пізнавальною діяльністю тих, хто навчається.

Функції контролю диференціюються на:

- функцію зворотного зв'язку, що забезпечує керівництво процесом навчання іноземної мови;
- оцінювальну – указує на рівень володіння лексичними навичками та вміннями і є показником успішності навчання;
- навчальну – під час виконання контрольних завдань продовжується процес навчання;
- розвивальну – передбачає розвиток індивідуальних психологічних особливостей студентів, а також формування інтересів та стійких мотивів для вивчення іноземної мови.

Таким чином, за допомогою контролю визначається, аналізується та оцінюється рівень сформованості іншомовних навичок та вмінь, а успішна реалізація контролю має позитивний вплив не лише на вичерпність даних про рівень підготовки студентів, а й на ефективність усього процесу навчання.

Комп'ютер дає можливість виконувати будь-які тренувальні вправи: підстановчі, трансформаційні, комбіновані, що формують лексичні навички та вміння робити прогноз на рівні слова, речення чи тексту. Машина моделює умови комунікативної діяльності, пропонуючи різні вправи ситуативного характеру. Цікавою особливістю навчання за допомогою комп'ютера є те, що репліки та фрази мовного етикету, які видаються машиною, мають великий вплив на студента та засвоюються на рівні підсвідомості. Найкращою формою навчальної роботи з комп'ютером є ігри, в яких студент розв'язує будь-яке проблемне завдання. Це переважно вправи творчого характеру, орієнтовані на навчальний контроль.

Протягом усього процесу навчання машина виправляє помилки або надає графічну, візуальну чи звукову підказку – ключ для самоконтролю.

При виявленні помилки у відповіді комп'ютер реагує послідовно:

- повторне запитання (*Sind Sie sicher ? Was haben Sie gesagt?*);
- з'являється повідомлення, яке вказує на наявність помилки (*Ich verstehe Sie nicht. Ich meine, Sie haben einen Fehler gemacht*);
- з'являється повідомлення, яке вказує на характер помилки (*Die Frage ist falsch*);

- пропонується правило, яке ілюструє мовне явище, у якому була припущена помилка;

- якщо студент не в змозі самостійно виправити помилку, з'являється правильна відповідь і рекомендація вивчити матеріал, виконати підготовчі вправи або звернутися до викладача.

Навчання за допомогою комп'ютера викликає зацікавленість, підвищує мотивацію до навчання, стимулює вивчення мови та пізнавальну діяльність в цілому. Робота студента базується на основі інтерактивності разом із систематичним контролем, корекцією та оцінкою діяльності студента.

Крім того, індивідуальна робота дає змогу працювати над кожним завданням протягом необхідного часу, а інтерактивний зв'язок дозволяє уникати помилок.

Разом з тим для забезпечення ефективної роботи студента в комп'ютерній лабораторії установлені електронні словники Linvo та німецькі тлумачні словники на єдиній платформі DUDEN Korrektor Plus (включає словники Fremdwörterbuch, Synonymwörterbuch; Richtiges und gutes Deutsch, Universalwörterbuch), що дає змогу в процесі роботи з інтерактивними програмами паралельно опрацьовувати незнайомий лексичний матеріал.

За допомогою комп'ютера здійснюється доступ до відкритих Інтернет-ресурсів – словників, тезаурусів, довідкових систем, найбільш значущими з-поміж яких вважаємо такі:

1) одномовні словники:

- canoonet – Deutsche Grammatik und Wörterbücher;
- DWDS: Das digitale Wörterbuch der deutschen Sprache des 20. Jahrhunderts;
- elexiko: Wörterbuch des Instituts für Deutsche Sprache (IDS) in Mannheim;
- OpenThesaurus: Synonyme und Assoziationen;
- Redensarten: Wörterbuch für Redensarten, Redewendungen usw.;
- TheFreeDictionary: Definitionen und Übersetzungen;
- Wortschatzlexikon der Universität Leipzig.

2) перекладні словники:

- [Deutsch-Russisch LEO](#);
- [Deutsch-Englisch LEO](#);
- [Deutsch-Englisch dict.cc](#);
- [Deutsch-Englisch Beolinguus](#);
- [Deutsch-Englisch Pons](#);
- [Deutsch-Französisch LEO](#);
- [Deutsch-Französisch Pons](#);
- [Deutsch-Spanisch LEO](#);
- [Deutsch-Spanisch Pons](#);
- [Deutsch-Spanisch DIX](#);
- [Deutsch-Italienisch LEO](#);
- [Deutsch-Italienisch Pons](#);
- [Deutsch-Niederländisch Uitmundend](#);
- [Deutsch-Polnisch Pons](#);
- [Deutsch-Chinesisch LEO](#).

3) енциклопедії та експертні системи:

- [Wikipedia](#);
- [Wiktionary](#);
- [Wissen.de](#).

Отже, комп'ютери мають значний потенціал, який покращує як процес навчання, так і можливості студентів у навчанні. Інформаційні технології створюють нове навчальне середовище, а їх використання – це вимога часу. Ефективній роботі факультету іноземних мов сприяє у тому числі й сучасна ресурсна база (сучасні фонолабораторії, комп'ютерні класи, бібліотека, Мовний центр, затишні аудиторії).

Нині факультетові іноземних мов КДПУ ім. В.Винниченка вдалося долучитися до академічних програм підтримки ВУЗів й отримати некомерційні ліцензії на сучасні програмні продукти в галузі лінгвістичних технологій **SLD Trados, Across, MemoQ, Déjà vu (DVX), Passollo, CLAT**, використання яких у навчальному процесі дозволить сформувати у студентів ряд практичних навичок:

– роботи з технологією **CLAT (Controlled Language Authoring Technology)**, яка дає змогу технічним редакторам створювати

бездоганні фахові тексти через використання інтегрованих модулів перевірки орфографії, пунктуації, синтаксису і навіть стилістики;

– стандартизації термінології та напівавтоматичної генерації термінів у вузькій наочній сфері (**UMMS**);

– автоматизованого перекладу текстів з використанням комп'ютерних технологій, у яких комп'ютер бере на себе рутинні операції й звільняє перекладача для операцій, що вимагають людського мислення. Цьому сприяють інтегровані системи перекладу, компонентами яких є пам'ять перекладу – **Deja Vu, Across, MemoQ** з інтегрованими термінологічними базами;

– керування проектами, що дає змогу мовознавцям структурувати складні перекладацькі проекти, доручати різні завдання різним співробітникам, а потім контролювати процес їхнього виконання (**MemoQ, Deja Vu, Across**).

Новітні програмні продукти від кращих виробників Німеччини, Англії та Угорщини, *які на сучасному етапі не застосовуються в навчальному процесі у більшості ВУЗів України, крім факультету іноземних мов КДПУ ім. В.Винниченка*, забезпечують якісну підготовку конкурентноспроможних фахівців спеціальностей „Переклад“ та „Прикладна лінгвістика“, здатних працювати в умовах сучасного глобалізованого суспільства й користуватися новітніми технологічними інструментами перекладача. А це вимагає від фахівця, крім ґрунтовної лінгвістичної підготовки, специфічної технічної компетенції, а також автоматизованих навичок користувача. Набуті практичні навички роботи з сучасними лінгвістичними системами від кращих світових виробників дозволять також майбутнім фахівцям працювати над створенням аналогічних українських програмних продуктів, розробка яких є нагальною потребою сучасності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Першукова О. О. З історії розвитку соціокультурних аспектів вивчення іноземних мов у Європі // ІМШ. 1999. – №5 – С. 15.

2. Петрашук О. П.. Контроль у навчанні іноземної мови // Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. – К.: Ленвіт, 1999. – 269 с.